

Sygn. akt V CSK 311/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa L. H.

przeciwko KGHM Polska Miedź S.A. w L.

o ustalenie i zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 16 maja 2013 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 17 lutego 2012 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz strony
pozwanej kwotę 287 zł (dwieście osiemdziesiąt siedem) tytułem
kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód domagał się ustalenia, że jest członkiem Rady Nadzorczej pozwanej Spółki, ewentualnie zobowiązania pozwanej do złożenia oświadczenia woli następującej treści: "Powołuje się L. H. na członka Rady Nadzorczej KGHM Polska Miedź S.A."

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 17 października 2011 r., którym oddalono powództwo.

Rozstrzygnięcie to oparte zostało na następujących ustaleniach i wnioskach:

Kombinat Górniczo-Hutniczy Miedzi Polska Miedź Spółka Akcyjna w L. jest spółką utworzoną w wyniku przekształcenia, na podstawie art. 5 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U Nr 51, poz. 298 ze zm.), przedsiębiorstwa państwowego Kombinatu Hutniczo-Górniczego Miedzi w L., a od 1997 r. jej akcje są notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych w W. Największym akcjonariuszem Spółki jest Skarb Państwa, który posiada akcje stanowiące 31,79% kapitału zakładowego, a pozostałe akcje należą do prywatnych inwestorów. W dniach 11 do 12 maja 2011 r. przeprowadzone zostały w pozwanej Spółce wybory, w wyniku których jej pracownicy wybrali trzech członków Rady Nadzorczej w osobach J. C., L. H. i R. K. Na Walnym Zgromadzeniu Spółki w dniu 15 czerwca 2011 r. podjęta została uchwała nr 32/2011 w sprawie stwierdzenia ważności wyborów do Rady Nadzorczej przeprowadzonych w dniach 11 do 12 maja 2011 r. W jego toku przewodniczący Zgromadzenia zaproponował przeprowadzenie głosowania nad uchwałą nr 36/2011 w sprawie powołania do Rady Nadzorczej na nową kadencję L. H. - wybranego przez pracowników Spółki - o treści: „Walne Zgromadzenie powołuje do Rady Nadzorczej Pana L. H. z wyboru pracowników KGHM Polska Miedź S.A. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia”. Za podjęciem uchwały o zaproponowanej treści oddano 33652583 głosów, 63773691 głosów było przeciwnych jej podjęciu, a głosów wstrzymujących się było 13469148. Wobec tego uchwała o powołaniu L. H. do Rady Nadzorczej pozwanej Spółki nie została

podjęta, co odnotowane zostało w protokole. Analiza przepisów art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 14 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (j.t. Dz. U. 2013, poz. 216, dalej - „u.k.p.”) oraz § 16 ust. 2 statutu pozwanej Spółki doprowadziła do wniosku, że rada nadzorcza była organem spółki powstałej w wyniku komercjalizacji, w którym przewidziany był udział pracowników, a wszyscy członkowie tego organu byli powoływani i odwoływani przez walne zgromadzenie. Wykładnia językowa art. 14 u.k.p. przemawiała za przyjęciem, że dokonanie wyboru członków rady nadzorczej przez pracowników Spółki stanowiło jeden z etapów kształtowania składu tego organu. Odwołując się do wykładni systemowej, Sąd Apelacyjny stwierdził, że uprawnienie walnego zgromadzenia do powoływania i odwoływania członków rady nadzorczej dotyczy zarówno spółki, w której Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem, jak i spółki, w której doszło do zbycia części akcji Skarbu Państwa. Wiążąca moc wyboru członków rady nadzorczej przez pracowników oznacza, że walne zgromadzenie ma obowiązek podjąć uchwałę powołującą w skład rady nadzorczej wybrane osoby i z chwilą podjęcia takiej uchwały dokonuje się akt powołania konkretnej osoby do rady nadzorczej. Dopóki uchwała o powołaniu nie zostanie podjęta, wybranym osobom nie przysługują mandaty członków rady nadzorczej. W przypadku powołania rady nadzorczej w składzie nieuwzględniającym wyniku wyborów dokonanych przez pracowników, możliwe jest zaskarżenie takiej uchwały z powodu jej niezgodności z prawem. Powództwo o ustalenie oparte na art. 189 k.p.c. było nieuzasadnione. Nie zasługiwało również na uwzględnienie powództwo zgłoszone jako ewentualne, skoro obowiązek złożenia oświadczenia woli nie wynika ani z umowy, ani z przepisów prawa materialnego. Źródła takiego obowiązku nie stanowi akt wyboru do rady nadzorczej dokonany przez pracowników, ponieważ wymagana jest uchwała właściwego organu Spółki.

Powód oparł skargę kasacyjną na podstawie przewidzianej art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Naruszenia prawa materialnego upatrywał w błędnej wykładni art. 14 ust. 2 u.k.p. polegającej na przyjęciu, że Walne Zgromadzenie, mimo związania wynikiem wyborów pracowników do Rady Nadzorczej i istnienia obowiązku podjęcia uchwały powołującej w skład rady nadzorczej osoby imiennie wskazane w tych wyborach,

takiej uchwały może nie podjąć. Skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Pozwana wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona.

Sąd Najwyższy nie rozpoznaje ponownie całej sprawy, lecz jedynie skargę kasacyjną od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji, a granicę oceny zgodności orzeczenia z prawem wyznaczają zarzuty podstaw kasacyjnych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 230/09; z dnia 23 kwietnia 2009 r., IV CSK 521/08, niepublikowane). Podstawy te stanowią konstrukcyjne wymogi skargi kasacyjnej, stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., decydują zarazem o istocie oraz o charakterze tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Znaczenie podstaw kasacyjnych polega na tym, że po ich skonkretyzowaniu przez skarżącego są one dla Sądu Najwyższego wiążące (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), ponieważ wraz z granicami zaskarżenia, wnioskami, zasadą reformationis in peius oraz przyczynami nieważności wyznaczają kognicję Sądu i zakres orzekania. Z art. 398¹³ § 2 k.p.c. wynika związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W sprawie, której dotyczy skarga kasacyjna, podstawą zaskarżenia objęty został tylko przepis art. 14 ust. 2 u.k.p. i jego wykładni dotyczyć mogą rozważania Sądu Najwyższego, wobec niestwierdzenia istnienia okoliczności wskazujących na którąkolwiek z przyczyn nieważności postępowania, wskazanych w art. 379 k.p.c.

Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 216) weszła w życie, w zakresie uregulowań mających zastosowanie w niniejszej sprawie, z dniem 8 kwietnia 1997 r., a treść art. 11, 12 i 14, istotna dla oceny skargi kasacyjnej, nie uległa zmianie od dnia 15 stycznia 2003 r. Z dniem wejścia w życie tej ustawy, zgodnie z art. 74, utraciła moc poprzednia ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298 ze zm.). Nie spowodowało to jednak zniweczenia skutków prawnych czynności dokonanych w okresie jej obowiązywania, a do spółek utworzonych na podstawie przepisów poprzednio obowiązujących, od czasu wejścia w życie nowych

uregulowań, mają zastosowanie te uregulowania. Pozwaną Spółkę na gruncie obecnie obowiązującej ustawy, należy traktować jako powstałą w drodze komercjalizacji (art. 1 ust. 1 u.k.p.). Celem komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych oraz prywatyzacji jednoosobowych spółek Skarbu Państwa było doprowadzenie do stworzenia warunków prowadzenia działalności gospodarczej przez te podmioty na zasadach gospodarki wolnorynkowej, w drodze przekształceń organizacyjnych i własnościowych (art. 1 u.k.p.). Zagwarantowany został również udział w przeprowadzanych procesach pracowników, przez stworzenie możliwości nabywania akcji, jak i udziału w organach nowopowstałych spółek. Do spółki powstałej w następstwie komercjalizacji mają zastosowanie przepisy Kodeksu spółek handlowych, jeśli ustawa nie stanowi inaczej (art. 5 u.k.p.), co wyznacza pierwszeństwo stosowania przepisów ustawy w kwestiach przez nią regulowanych.

Rada nadzorcza w spółce powołanej w wyniku komercjalizacji, stosownie do art. 11 ust. 1 u.k.p., była obligatoryjnym organem, w którym przewidziany został udział przedstawicieli pracowników. Zasady kształtowania składu osobowego rady nadzorczej w czasie, w którym Skarb Państwa pozostawał jedynym akcjonariuszem, określone w art. 12 ust.1 do 3 u.k.p., przewidywały powoływanie i odwoływanie jej członków przez walne zgromadzenie oraz tryb wyborów członków przez pracowników, którzy stanowili 2/5 składu tego organu. Z art. 14 ust. 1 u.k.p. wynika, że nawet po zmianach własnościowych w spółce, z uwagi na zbycie przez Skarb Państwa znacznej części akcji oraz uzyskania przez spółkę uprawnienia do wprowadzenia zmian w statucie, dotyczących powoływania i odwoływania członków rady nadzorczej, utrzymane zostało prawo pracowników do wyboru członków rady nadzorczej. Realizacja tego uprawnienia polega, zgodnie z art. 14 ust. 2 u.k.p., na dokonaniu przez pracowników wyboru członków rady nadzorczej w wyborach bezpośrednich, powszechnych i tajnych, a wynik wyborów jest wiążący dla walnego zgromadzenia. Wykładnia art. 14 ust. 2 u.k.p. uwzględniać powinna, że w skomercjalizowanych spółkach członkowie rady nadzorczej byli powoływani i odwoływani przez walne zgromadzenie również w okresie, w którym Skarb Państwa był jedynym akcjonariuszem, a po utracie tej pozycji, zakres samodzielnego kształtowania zasad tego dotyczących mógł być znacznie szerszy, inaczej regulować kwestie powołania, zgodnie z uprawnieniem wynikającym z art.

385 § 2 k.s.h. Statut pozwanej Spółki w § 16 ust. 2 stanowi, że członków rady nadzorczej powołuje i odwołuje na wspólną kadencję walne zgromadzenie. Oznacza to, że pozwana przyjęła zasadę przewidzianą w art. 385 § 1 k.s.h., zgodnie z którą członkiem rady nadzorczej może zostać osoba powołana przez walne zgromadzenie. Przyznanie pracownikom w art. 14 u.k.p. uprawnienia do wyboru członków rady nadzorczej w powiązaniu z § 16 ust. 2 statutu pozwanej Spółki i art. 385 §1 k.s.h. wskazuje, że wybrani członkowie powinni być powołani przez uprawniony organ. Do takiej konstatacji, będącej wynikiem zarówno wykładni gramatycznej, systemowej, jak i celowościowej, prowadzi również zdanie drugie art. 14 ust. 2 u.k.p. stwierdzające, że „Wynik wyborów jest wiążący dla walnego zgromadzenia”. Skierowanie tego związania wprost do organu spółki posiadającego kompetencje powoływania członków rady nadzorczej stanowi swoiste wskazanie wypełnienia uprawnienia do wyboru członków rady nadzorczej oraz oczekiwanie na ich powołanie. Na tym polega sens tego uregulowania, oznaczający zakończenie pierwszego etapu procedury kształtowania składu rady nadzorczej, a jej dopełnieniem jest uchwała o powołaniu. W tym aspekcie uchwała walnego zgromadzenia ma konstytutywny charakter, kształtujący skład osobowy rady nadzorczej na określoną kadencję. Nie ma podstaw do przyjęcia, że tak ukształtowane związanie walnego zgromadzenia mogłoby być traktowane jako wybór ze skutkiem powołania, czy też wskazanie wyłączające powołanie, skoro takich ewentualności nie przewiduje ani jego treść, ani postanowienie statutu i art. 385 § 1 i 4 k.s.h. Różnice znaczeniowe zwrotów „powołanie” i „wybór”, odnoszą się do określenia kompetencji przyznanych różnym podmiotom (gremiom); ustawa nie traktuje ich jako używanych zamiennie synonimów. Nie ma racji powód utrzymując, że z chwilą wyboru stał się członkiem rady nadzorczej, chociaż w skardze kasacyjnej stanowisko tego dotyczące nie jest już tak stanowcze. W ustawie z 30 sierpnia 1996 r. brak przepisu, który wskazywałby na traktowanie wybranych przez pracowników członków rady nadzorczej jako powołanych bez potrzeby podejmowania uchwały przez walne zgromadzenie. Przepis art. 385 § 4 k.s.h. przewiduje, jako wyjątek od zasady powoływania członków rady nadzorczej przez walne zgromadzenie, powołanie członka rady nadzorczej przez podmiot upoważniony do tego odrębną ustawą. Dla powstania skutku

bezpośredniego powołania członka rady nadzorczej przez inny podmiot niż organ spółki, wymagane jest jednoznaczne sformułowanie ustawowe, z uwagi na niedopuszczalność rozszerzającego wykładania dopuszczonego wyjątku. Przyczyny takich uregulowań podyktowane są z reguły zapewnieniem tym podmiotom udziału w kontrolnym organie spółki celem strzeżenia założonego kierunku działalności, czy też ich dominującą pozycją. Przykładowo wskazać można art. 28 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (j.t. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226 ze zm.), art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 26 sierpnia 1994 r. o przekształceniach własnościowych w przemyśle cukrowniczym (Dz. U. Nr 98, poz. 473 ze zm.), art. 7 ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (j.t. Dz.U. z 2007 r. Nr 42, poz. 274 ze zm.), art. 19 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich (j.t. Dz. U. z 2010 r., Nr 33, poz. 179), art. 25 ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 255), art. 18 ustawy z dnia 26 października 2000 r. o Polskim Rejestrze Statków (Dz. U. Nr 103, poz. 1098 ze zm.). Powody udziału pracowników w radzie nadzorczej spółki mają swoje źródło w przyjętym celu i zasadach przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych, w których funkcjonowaniu udział pracowników był znaczny. Zrozumiałe zatem było podporządkowanie również tego udziału zasadom działania spółki.

Kategoryczne stwierdzenie w art. 14 ust. 2 zdanie drugie u.k.p. wiążącej mocy wyboru oznacza, że walne zgromadzenie ma obowiązek powołania wybranych przez pracowników członków rady nadzorczej. W razie niewykonania tego obowiązku, odmowa powołania, będąca uchwałą negatywną, może być przedmiotem zaskarżenia. W kodeksie spółek handlowych wprowadzony został szczególny, autonomiczny i wyczerpujący system podważania uchwał, odrębny w stosunku do kwestionowania czynności prawnych. Obejmuje on dwa typy powództw, a rodzaj wadliwości decyduje o wyborze instrumentu usunięcia uchwały dotkniętej konkretnym brakiem. W art. 422 § 1 k.s.h. przewidziane zostało powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia sprzecznego ze statutem bądź dobrymi obyczajami i godzącej w interes spółki lub mającej na celu pokrzywdzenie akcjonariusza. Z kolei art. 425 § 1 k.s.h. reguluje powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia sprzecznego z ustawą, wyłączając stosowanie art. 189 k.p.c. Oznacza to, że wybrany przez

pracowników członek rady nadzorczej, a niepowołany przez walne zgromadzenie, w celu zrealizowania swojego uprawnienia powinien skorzystać z przewidzianych w kodeksie spółek handlowych środków ochrony.

Wbrew zarzutowi skarżącego Sąd Apelacyjny nie przyznał walnemu zgromadzeniu pozwanej Spółki prawa do niepodjęcia uchwały w przedmiocie powołania wybranego członka rady nadzorczej, jednoznacznie wskazał na istnienie takiego obowiązku i sposób wyegzekwowania go.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. i obciążył powoda obowiązkiem ponoszenia kosztów postępowania kasacyjnego w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik sporu na tym etapie postępowania (art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).